

לאומי | דוח על הסיכונים 31.03.2020

הדוח על הסיכונים נמצא באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il < אודות < מידע כספי < גילוי לפי
נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים, ובאתר מגנ"א של רשות ניירות ערך בכתובת: www.magna.isa.gov.il

תוכן העניינים¹

עמוד	
3	חלק 1 מידע כללי
3	דוח על הסיכונים
4	מטרה ועקרון הגילוי
4	מידע צופה פני עתיד
5	תחולת היישום
6	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים
6	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
8	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים
10	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
12	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
13	חלק 3 הרכב ההון
13	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
15	מידע נוסף על הון והלימות הון
21	חלק 4 יחס המינוף
21	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
22	יחס המינוף (LR2)
23	חלק 5 סיכון אשראי
24	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
31	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
32	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
34	מידע נוסף על סיכון אשראי
38	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
38	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
39	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
40	חלק 6 סיכון שוק
41	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
42	חלק 7 סיכון נזילות
43	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
44	חלק 8 סיכון תפעולי
45	חלק 9 מידע נוסף על סיכונים אחרים
49	מקרא

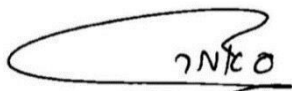
¹ למידע בנוגע לראשי התיבות בשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

חלק 1 - מידע כללי

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 במרס 2020 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של ועדת באזל, כפי שאומצו במסגרת הוראות הדיווח של בנק ישראל, ומידע נוסף על סיכונים. בנוסף, הדוח ערוך בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים בדבר דוח רבעוני של תאגיד בנקאי ואינו כולל את כל המידע הנדרש בדוחות השנתיים המלאים. יש לקרוא אותו יחד עם הדוח על הסיכונים של הבנק לשנת 2019.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 במרס 2020 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

בשמת בן צבי
סגן מנהל כללי
מנהלת סיכונים ראשית

26 במאי 2020

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה לציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
 - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- הדוח נערך בהתאם לדרישות הפיקוח על הבנקים בנוגע לגילוי לפי הוראות נדבך 3 של ועדת באזל ומידע נוסף על סיכונים, כפי שמעודכנות מעת לעת, ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לתקופה המקבילה בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
 - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
 - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת הדוח על הסיכונים לשנת 2019, למעט אם חלו שינויים מהותיים בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2020 (להלן: "התקופה המדווחת"). לאור זאת, יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוח על הסיכונים והדוח הכספי לשנת 2019. כמו כן, מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 במרס 2020 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים כחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזית לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

- א. הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 במרס 2020 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות ועדת באזל שנכללו בדוח זה מוצגים על בסיס מאוחד בלבד ומבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות ועדת באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).
 - ב. שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינף.
 - ג. המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל מפורטות בדוח על הסיכונים לשנת 2019 ולא חלו שינויים במהלך התקופה המדווחת.
- למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה לתקופה המדווחת ולשנת 2019.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א	
	31 במרס	30 ביוני	30 בספטמבר	31 בדצמבר	31 במרס	על בסיס מאוחד, ליום:
	2019	2019	2019	2019	2020	
הון זמין (במיליוני ש"ח)						
1	36,424	36,644	36,882	37,603	35,887	הון עצמי רוברד 1 ^(א) הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
1א	36,079	36,018	36,305	37,200	35,453	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
2	36,424	36,644	36,882	37,603	35,887	הון רוברד 1 ^(א) הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
2א	36,079	36,018	36,305	37,200	35,453	הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
3	47,133	47,438	48,891	49,590	49,744	הון כולל ^(א) הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
3א	42,425	42,449	43,951	44,824	46,401	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)						
4	312,785	314,763	314,507	316,464	331,125	סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות המפקח על הבנקים (באחוזים)						
5	11.65%	11.64%	11.73%	11.88%	10.84%	יחס הון עצמי רוברד 1 ^{(א)(ה)} יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
5א	11.53%	11.44%	11.55%	11.74%	10.71%	יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
6	11.65%	11.64%	11.73%	11.88%	10.84%	יחס הון רוברד 1 ^{(א)(ה)} יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
6א	11.53%	11.44%	11.55%	11.74%	10.71%	יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
7	15.07%	15.07%	15.55%	15.67%	15.02%	יחס הון כולל ^{(א)(ה)} יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
7א	13.56%	13.49%	13.98%	14.15%	14.01%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
11א	10.26%	10.26%	10.26%	10.27%	9.25%	יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
12א	1.39%	1.38%	1.47%	1.61%	1.59%	יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ב)
יחס המינוף, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(ג)						
13	497,672	514,063	498,772	512,173	558,743	סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
14	7.32%	7.13%	7.39%	7.34%	6.42%	יחס המינוף (באחוזים) יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
14א	7.25%	7.01%	7.28%	7.26%	6.35%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות המפקח על הבנקים^(ד)						
15	116,439	124,477	117,430	113,161	119,358	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)
16	89,936	99,581	97,021	92,336	93,438	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)
17	129%	125%	121%	123%	128%	יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 וליום 30 ביוני 2022, בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקחת, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התוסף סך של 9 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות ההתייעלות (ליום 31 בדצמבר 2019 הופחתו 283 מיליון ש"ח, ליום 30 בספטמבר 2019 התווספו 194 מיליון ש"ח, ליום 30 ביוני 2019 התווספו 144 מיליון ש"ח, ליום 31 במרס 2019 התווספו 21 מיליון ש"ח).
- (ב) החל מיום 31 במרס 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2020 יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9%-12.5% בהתאמה וזאת בהתאם להוראת שעה שפורסמה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה. תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה קבעה בנוסף כי בגין הלוואות לדיור אשר הועמדו בתקופת המשבר, קרי, החל מיום 19 במרס 2020 ועד תום תוקף ההוראה, לא תחול דרישת הון נוספת בשיעור של 1% מיתרת ההלוואות לדיור. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שנדרשים על ידי המפקח על הבנקים ליום 31 במרס 2020, הינם 9.25%-12.75% בהתאמה.
- (ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.
- (ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי הנזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח.
- (ה) ביום 1 בינואר 2020 הבנק החל ליישם את ההוראות החדשות בנושא חכירות. יישום ההוראות החדשות הביא לירידה ביחס ההון העצמי רובד 1 ובהון הכולל בשיעור של כ-0.04% וכ-0.07% בהתאמה, זאת כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי זכות שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שהוכרו במאזן בשיעור של 100% והתאמת יתרות המיסים הנדחים המתייחסים.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאינם פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הקבוצה.
- ב. תהליכי עבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת, בהתאם לפרמטרים שונים שמבדילים סוגי עסקאות שונים, וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק והערכת השלכות של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- ד. הגדרת תכניות פעולה להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות, חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לעדכן את הערכותיו ואת המתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור מתמיד שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים חיצוניים.

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

החטיבה לניהול סיכונים הינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).

השפעת משבר הקורונה

הרבוען הראשון של שנת 2020 התאפיין בהתפשטות נגיף הקורונה, אשר החלה בשלהי 2019 בסין, והחלה להשפיע על מרבית מדינות העולם במהלך הרבעון הראשון של 2020. נכון למחצית חודש מאי 2020, למעלה מ-4.7 מיליון אנשים נדבקו, כשליש מתוכם בארה"ב ולמעלה מ-300 אלף נפטרו ברחבי העולם. מרבית הממשלות פעלו בדרך של הטלת סגר, הפסקת חלקים משמעותיים מן הפעילות הכלכלית וטיפול בנפגעי המחלה, תוך הגדלה ניכרת של ההוצאות לטיפול באזרחים והעסקים אשר עבודתם הופסקה. הבנקים המרכזיים ברחבי העולם פעלו במגוון של כלים לצורך תמיכה בפעילות הכלכלית, מעבר להורדות הריבית.

משבר הקורונה הינו אירוע המלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות, לרבות בגין עלייה בסיכון האשראי של לווים וקשיי נזילות של לווים, בין היתר על רקע עלייה בשיעורי האבטלה וההאטה בפעילות הכלכלית.

על מנת לאפשר המשכיות עסקית תומכת עסקים, יחידות רבות בלאומי עברו לתצורת עבודה חדשה המשלבת עבודה נרחבת מהבית, ופיצול פיזי של יחידות אורגניות, ובוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה. תצורת העבודה החדשה מעלה את החשיפה לסיכונים תפעוליים בדגש על סיכוני סייבר, זמינות מערכות, טעויות אנוש, הונאות, מעילות ודלף מידע. במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקרות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים. יצוין כי לאורך כל חודשי המשבר, המשך הבנק לספק את כלל השירותים לקהל לקוחותיו, תוך מתן פתרונות לאתגרי המגיפה.

כתוצאה מהמשבר עלתה רמת החומרה של הסיכון מערכתי עולמי וסיכון מערכתי מקומי ברבעון הראשון לשנת 2020 מ"בינונית" ל"בינונית-גבוהה". הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים.

בעקבות משבר הקורונה החליט הפיקוח על הבנקים (במכתב המפקחת על הבנקים מתאריך 29 במרס 2020), להפחית בדרישות הלימות ההון הרגולטורי המזערי. בעקבות זאת, דירקטוריון הבנק החליט ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5% וכי הבנק יפסיק, בשלב זה, את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תכניות הרכישה העצמית של מניות הבנק.

לאור העלייה ברמת הסיכון, הבנק מקפיד לאורך כל תקופת המשבר על תהליכי חיתום אשראי קפדניים. במסגרת זו, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר והודקו תהליכי החיתום של הבנק, לרבות סמכויות האשראי. במקביל מבוצעות בקרות לניטור שוטף אחר מוקדי סיכון, כאשר לצד ניהול הסיכון הבנק ממשיך לכל אורך תקופת המשבר ללוות ולתמוך בלקוחותיו ולסייע להם להתמודד עם אתגרי המשבר. בעקבות המשבר גדלו ההוצאות להפסדי אשראי והסתכמו ברבעון הראשון של 2020 בסך של 860 מיליון ש"ח. עיקר הגידול הינו בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שחישובה מבוסס על הרעה באינדיקטורים הכלכליים.

על רקע ההשלכות המהותיות של אירוע נגיף הקורונה והתנודתיות הגבוהה בשווקים הפיננסיים חל בשלהי תקופת הדוח גידול במרווחי האשראי של כלל המוסדות הפיננסיים המקומיים והזרים שאליהם חשוף הבנק. הבנק הגביר את רמת הניטור שלו אחר מוסדות פיננסיים זרים כחלק מאופן ניהול החשיפה למוסדות אלו, והתאים את החשיפה בהתאם לשינויים אותם זיהה בסביבת הסיכון. עיקר החשיפה לבנקים ומוסדות פיננסיים זרים הינה בדירוגי השקעה. הבנק אינו סבור כי בנקים ומוסדות פיננסיים אלו נמצאים ברמת סיכון גבוהה.

במהלך חודש מרס חלו ירידות חדות בשווקי ההון בעולם לצד תנודתיות גבוהה.

בתקופה הנסקרת, חל גידול משמעותי ביתרת פיקדונות הציבור של לקוחות קמעונאיים ועסקיים, עיקרו במטבע ישראלי, חלקו כתוצאה מהסטת כספי הציבור משוק ההון, דבר שהגדיל את יחס ה-LCR (Liquidity Coverage Ratio). לאורך כל התקופה הנסקרת יחס LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

עם התגברות המשבר, חלה התייקרות של עלויות המימון בשוק המט"ח המקומי לצד ירידה חדה ברמת הנזילות של השוק. במהלך חודש מרס בנק ישראל החל להתערב בשוק המט"ח ולספק נזילות דולרית למערכת הבנקאית בישראל באמצעות עסקות החלף (Fx Swap) לתקופות קצרות. פעילות זו נועדה לאפשר למערכת הבנקאית להמשיך ולספק מענה לצורכי הגידור המטבעי של המשקיעים המוסדיים שהלכו וגדלו עם התפתחות המשבר.

מתחילת 2020 הבנק מנהל את החשיפה לשינויים בריבית על בסיס שווי הוגן, תוך התחשבות בחשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התוכנית. במהלך התקופה הנסקרת ועם התפתחות המשבר בשוקי ההון, חלו שינויים מהותיים בחשיפת השווי לשינויים בריבית בעיקר בשל הגידול במרווחי סיכון האשראי הסחיר, אשר גרמו לירידת שווי תיקי הנוסטרו ולירידת ההתחייבויות הפנסיוניות.

במהלך הרבעון הראשון נרשמו הוצאות מימון שאינן מריבית בסך של 660 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס) וקרן הון שלילית מניירות ערך בסך של 632 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס). לאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד פרסום הדוח הכספי, חלה עלייה משמעותית בשווי ניירות הערך אשר קיזזה חלק משמעותי מההפסדים ומהירידה בקרן ההון, שנרשמו בתקופה המדווחת.

כמו כן, יצוין כי קרן ההון בגין זכויות עובדים ירדה ברבעון הראשון בסך של 2,969 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס) על רקע עליית שיעור ריבית ההיוון. לאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד פרסום הדוח הכספי עלתה קרן ההון בגין זכויות עובדים על רקע ירידת ריבית ההיוון.

יובהר כי בתקופה הנוכחית קיימת תנודתיות משמעותית בשוקי ההון בארץ ובעולם בעקבות התמשכות מגפת הקורונה, כך שהתנודתיות בשווי השוק של הנכסים הפיננסיים עלולה להימשך.

במהלך חודש מרס 2020 הוריד הבנק המרכזי של ארה"ב את שיעור הריבית משיעור של 1.50%-1.75% לשיעור של 0.00%-0.25%. במהלך חודש אפריל 2020 הוריד בנק ישראל את שיעור ריבית בנק ישראל משיעור של 0.25% לשיעור של 0.1%. הורדות אלו שבוצעו על רקע משבר הקורונה צפויות לפגוע בהכנסות המימון של הבנק.

הבנק מקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקפד ובחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות והאסטרטגיה שלו, ככל שיידרש.

לא חלו שינויים נוספים בחומרת גורמי הסיכון, מעבר לאמור לעיל, ביחס לטבלה שפורסמה בדוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2019.

למידע נוסף בדבר אופן ניהול הסיכונים, המבנה הארגוני ותרבות ניהול הסיכונים בקבוצה ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים ופרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

ענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושאים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי החל מאפריל 2019 והבנקאות הפתוחה.

הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על המערכת הבנקאית הישראלית, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

משבר הקורונה משפיע מהותית על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, צרכנית וטכנולוגית. במשבר שכזה עולה החשיבות של ניתוח נכון של משמעותיות המשבר, קבלת החלטות עסקיות ותפעוליות נכונות, יישום נאות של החלטות ותגובה מהירה ואפקטיבית לשינויים. בנק לאומי נערך בהתאם, גם באמצעות התאמת האסטרטגיה שלו.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים, תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

משבר הקורונה מוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בעולם בדגש על עלייה בניסיונות פשינג והנדסה חברתית. כמו כן תצורת העבודה מרחוק והשינוי בתהליכי העבודה והבקורות מגדילים את משטחי התקיפה הפוטנציאליים לתקיפות סייבר על הבנק ומגבירים את איום דלף המידע.

לאומי נוקט במספר רב של צעדים על מנת למזער את החשיפה לסיכונים אלו ובכלל זה: הקשחת מדיניות העבודה ברשת הבנק, צמצום הקישוריות לספקים וגופים חיצוניים בתקופת המשבר, הגבלת מדיניות תקשורת הנתונים הבינלאומית, הקשחת מדיניות הרשאות בעלי תפקידים בבנק בהתאמה לתפקידם בעת המשבר, העלאת המודעות וריענון הנחיות אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, התאמת הפתרונות הטכנולוגיים ותהליכי הניטור לרגישות התפקיד ומתווה העבודה מרחוק. לאומי ממשיך לעקוב אחר מגמות, איומים ותקיפות בעולם ובהתאם מתאים את הגנת הסייבר.

למידע נוסף ראה סיכון אבטחת מידע וסייבר בחלק 8 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון טכנולוגיה וחדשנות

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים ניכרים.

משבר הקורונה מוביל לריבוי הפעילות בערוצים הדיגיטליים כמו גם לריבוי הפעילות בשוק ההון שיוצרים מדרגות עומס חדשות. לאור זאת, לאומי נוקט במספר צעדים פרואקטיביים על מנת למזער חשיפה פוטנציאלית לסיכונים המשכיות עסקית הנגזרת מהגידול בפעילויות אלו ולהמשיך לספק שירות הולם ללקוחותיו תוך חיזוק תשתיות ויישום פתרונות טכנולוגיים תומכים ועוד.

על מנת לתת מענה לצרכים הנוכחיים ולאפשר המשכיות עסקית תומכת עסקים, יחידות רבות בלאומי עברו לתצורת עבודה חדשה המשלבת עבודה נרחבת מהבית, פיצול פיזי של יחידות אורגניות והקטנת כוח האדם הפעיל. בוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלוונטיים. במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקורות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים.

למידע נוסף ראה סיכון טכנולוגיה וחדשנות בחלק 8 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון רגולציה

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

הבנק פועל באופן שוטף לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות לפעילותו, על מנת להבטיח את היערכותו לשינויים והעדכונים ברגולציה החלה עליו ולמגמות מהותיות המתהוות בתחום זה, והכל כחלק ממכלול הפעילות של הבנק וגיבוש מטרותיו העסקיות והאסטרטגיות. במסגרת זו פועל הבנק לניטור ואיתור הוראות רגולציה רלוונטיות בישראל. בנוסף, בתחום הרגולציה הבינלאומית, פועל הבנק לאיתור מידע רלוונטי בתחומים מוגדרים ולניתוח המידע על מנת לאתר רגולציה זרה ולזהות מגמות בינלאומיות בתחום פעילותן של רשויות רלוונטיות בארה"ב, האיחוד האירופי ואנגליה, אשר עשויות להשפיע על פעילות הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון רגולציה בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון הבנקאות הוגנת (Conduct)

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנת (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

למידע נוסף ראה סיכון הבנקאות הוגנת (Conduct) בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון מאקרו-כלכלי

גורמים כלכליים מקומיים ובינלאומיים שונים הצביעו בשנה החולפת על האטה כלכלית עולמית. המתחים הגיאוגרפיים-פוליטיים וסכסוכי הסחר גרמו לעלייה בחוסר הוודאות לגבי עתידה של מערכת הסחר העולמית, גלובליזציה ושיתופי פעולה בינלאומיים. ישראל, כמשק קטן ופתוח, חשופה לשינויים החלים בכלכלת העולם, ועשויה להיות מושפעת מההתפתחויות בעולם.

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020 מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הצפוי להביא בשנת 2020 לפניעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול במידה ניכרת מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבויים גדולים מאוד, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון מסוים ליציבות בשווקים הפיננסיים. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

למידע נוסף ראה סיכון מאקרו-כלכלי בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	31 במרס 2020	31 בדצמבר 2019	31 במרס 2020
	נכסי סיכון משוקלים		
	במיליוני ש"ח		
1	סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ^(ב)	270,676	36,195
6	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)	3,572	490
10	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)	1,320	176
16	חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)	356	49
25	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)	12,416	1,603
	סך הכל סיכון אשראי	288,340	38,513
20	סיכון שוק (גישה סטנדרטית)	5,008	801
24	סיכון תפעולי	23,116	2,905
27	סך הכל	316,464	42,219

(א) דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור הינה 12.75% במועד הדיווח.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי (CVA), סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

חלק 3 - הרכב ההון הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

	31 בדצמבר 2019	31 במרס 2019	31 במרס 2020			
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202				סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202		
הפניה למאזן הפיקוחי III	הון פיקוחי III	הון פיקוחי III	הון פיקוחי III	הון פיקוחי III		
				במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים						
1	-	7,475	-	8,175	7,252	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	-	31,373	-	30,055	30,844	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	-	(3,442)	-	(2,289)	(1,851)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
4	-	266	-	230	336	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)
	-	35,672	-	36,171	36,581	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים						
6	-	148	-	212	132	מוניטין
8	-	-	-	3	81	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי
9	-	11	-	17	23	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההגון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
10	(29)	2,388	-	1,419	1,470	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
	-	(4,478)	-	(1,904)	(1,012)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	-	(2,346)	-	(175)	749	מזה: בגין חישוב בסיס הון על בסיס שיעור היוון ממוצע 8 רבעונים מחויבות פנסיונית
	-	(403)	-	(345)	(434)	מזה: בגין השפעת תכניות ההתייעלות
	-	(1,729)	-	(1,384)	(1,327)	מזה: הפחתת מרכיב מס שטרם נדחה
	-	(1,931)	-	(253)	694	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
	-	37,603	-	36,424	35,887	הון עצמי רובד 1
	-	37,603	-	36,424	35,887	הון רובד 1
הון רובד 2: מכשירים והפרשות						
11א	-	4,449	-	3,210	7,121	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
11	-	4,363	-	4,363	2,909	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
5	-	85	-	88	89	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	-	85	-	88	89	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
12	-	3,090	-	3,048	3,738	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
	-	11,987	-	10,709	13,857	הון רובד 2 לפני ניכויים
	-	11,987	-	10,709	13,857	הון רובד 2
	-	49,590	-	47,133	49,744	סך ההון

	31 במרס 2020		31 במרס 2019		31 בדצמבר 2019	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל הפניה למאזן פיקוחי
במיליוני ש"ח						
60	סך הנכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לכאזל III	-	-	-	(29)	-
	מזה: נכסי מס נדחה אחרים	-	-	-	(29)	13
60	סך הנכסי סיכון משוקללים	331,125	312,785	-	316,464	-
יחסי הון וכריות לשימור הון (באחוזים)						
61	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	10.84%	11.65%	-	11.88%	-
62	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	10.84%	11.65%	-	11.88%	-
63	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	15.02%	15.07%	-	15.67%	-
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים						
69	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.25%	10.26%	-	10.27%	-
71	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	12.75%	13.76%	-	13.77%	-
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)						
72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	744	554	-	605	14
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	43	98	-	55	15
75	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה	3,609	3,594	-	3,580	16
תקרה להכללת הפרשות רובד 2						
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	3,738	3,048	-	3,090	-
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	3,776	3,552	-	3,604	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר						
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	2,909	4,363	-	4,363	-
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	4,407	2,047	-	372	-

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 במרס 2020 ב-36,245 מיליון ש"ח, לעומת 35,406 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול של 2.4%. העלייה נובעת בעיקר מעלייה בשיעור ריבית ההיוון של ההתחייבות בגין זכויות עובדים אשר הקטינה את ההתחייבות בגין זכויות עובדים אשר קוזזה בירידה בקרן הון בגין אגרות חוב זמינות למכירה וההפסד בתקופה.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 במרס 2020 הינו 6.8% בהשוואה ל-7.5% ב-31 בדצמבר 2019.

יחס הון עצמי רוברד 1 ב-31 במרס 2020 הינו 10.84%, ירידה של כ-1% לעומת 31 בדצמבר 2019.

הגידול בהון המיוחס לבעלי מניות הבנק לא בא לידי ביטוי באופן מלא בסכום המוכר כהון עצמי רוברד 1 של הבנק ליום 31 במרס 2020, וזאת משום שהעלייה בשיעור ריבית ההיוון של ההתחייבות בגין זכויות עובדים (שהקטינה את סכום ההתחייבות כאמור לעיל) נמדדת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים, כמפורט להלן בפרק התאמות להון עצמי רוברד 1.

הירידה ביחס הון עצמי רוברד 1 נובעת מהגידול בנכסי הסיכון של הבנק ברבעון הראשון של שנת 2020, בסך של כ-14.7 מיליארד ש"ח, הנובע רובו ככולו מפעילותו העסקית של הבנק, בעיקר מגידול משמעותי ביתרות האשראי לציבור, נטו, וכן מירידה בהון עצמי רוברד 1 כתוצאה מההפסד בתקופה המדווחת, ירידה בקרן הון בגין אגרות חוב זמינות למכירה, והשפעת הדיבינד ששולם בגין רבעון רביעי 2019 ותכנית רכישה עצמית שהתבצעה בתחילת השנה.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רוברד 1, הכולל הון עצמי רוברד 1 והון רוברד 1 נוסף.
2. הון רוברד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רוברד 1 והון רוברד 1 נוסף

הון עצמי רוברד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רוברד 1 שנובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רוברד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רוברד 2

הון רוברד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רוברד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רוברד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2020 תקרת ההכרה הינה 20%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. לצורך הכללתם בהון, הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רוברד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע להנפקות כתבי התחייבויות נדחים שהנפיק הבנק בשנת 2020 והכשירים להיכלל בהון רוברד 2 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים, בדוח הדיסקטוריון וההנהלה.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות ועדת באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות ועדת באזל מחייבות ניהול הון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. כיישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
 - נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
 - נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.
- יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", כפי שהיתה בתוקף עד ליום 1 במרס 2020, תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10% וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור", התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ואת יעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור. השפעת דרישה זו לתקופת הדיווח עומדת על כ-0.25% ביחס ההון.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - חישוב דרישות להון מזערי ולתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף

ביום 1 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות ולעדכון הוראה מספר 218 בנושא יחס המינוף. בהתאם לחוזר, ההוראות תוקנו כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% (חלף 20% על פי ההוראות טרם החוזר), מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%, ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-13.5% וביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. תוקף החוזר מיום פרסומו. לתיקון ההוראות אין השפעה על דרישות ההון המזערי של לאומי.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

ביום 29 במרס 2020 פרסם מכתב המפקחת על הבנקים בנושא "חלוקת רווחים בעקבות משבר הקורונה" (להלן: מכתב המפקחת על הבנקים מיום 29 במרס 2020). במכתב הודיעה המפקחת על הפחתה בדרישות ההון הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים, וזאת בעקבות משבר הקורונה ובמסגרת מכלול הצעדים שננקטו על ידי בנק ישראל בעקבות המשבר. כמו כן, התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד והתכנית לרכישה עצמית של מניות, על רקע משבר הקורונה ואי-הוודאות, מתוך ציפייה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מההקלה לא ישמשו לצורך חלוקת דיבידנדים או ביצוע רכישה עצמית של מניות.

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה) על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל. בין יתר הוראות החוזר נקבעה התאמה להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא "מדידה והלימות הון", כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10% ו-13.5% בהתאמה, עובר לחוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

תוקף הוראת השעה הוא עד ה-30 בספטמבר 2020, ורשאי המפקח, באישור הנגיד, להאריכה לתקופה נוספת שלא תעלה על שישה חודשים (להלן: תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

בהתאם, יעדי ההון המזעריים החלים על לאומי ביום 31 במרס 2020 הינם יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% ויחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5%.

ביום 27 באפריל 2020 פרסם בנק ישראל חוזר להתאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250). על פי החוזר, במטרה לסייע ולהפחית את השפעות המשבר על נוטלי המשכנתאות, נקבע בהוראת השעה כי בגין הלוואות לדיור אשר יועמדו בתקופת המשבר (החל מיום 19 במרס 2020 ועד תום תוקף ההוראה), לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% מיתרת הלוואה, הקבועה בסעיף 14א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור.

בהתאם להוראת השעה, ובתוספת דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדיור, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 במרס 2020 הינן 9.25% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-12.75% ליחס הון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון, תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרשישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרשישי קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

לאור האמור במכתב המפקחת על הבנקים מיום 29 במרס 2020 ובהוראת השעה, ובהתאם להפחתה בדרישות הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים בעקבות משבר הקורונה, כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5%. למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 01-034294).

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר הדירקטוריון בגין הרבעון הרביעי של שנת 2019 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-297 מיליון ש"ח, המהווה 20.29% אג' לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. הדירקטוריון קבע את יום 12 במרס 2020 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 23 במרס 2020 כיום התשלום.

כאמור לעיל, במכתב המפקחת על הבנקים מיום 29 במרס 2020, התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד ותכנית הרכישה העצמית, על רקע משבר הקורונה. בהמשך לאמור במכתב, ולאור הוראת השעה (הוראה מספר 250), שפורסמה ביום 31 במרס 2020, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 להפסיק, בשלב זה, את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תוכניות הרכישה העצמית של מניות הבנק. למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 01-034294-2020).

פרטים בדבר דיכדנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיכדנד למניה באגורות	דיכדנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	25.08	375
6 במרס 2019	3 באפריל 2019	18.40	275
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27	437
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306
26 בפברואר 2020	23 במרס 2020	20.29	297

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח, החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2021. תכנית הרכישה תבוצע במסגרת המסחר בבורסה ו/או בעסקאות מחוץ לבורסה, באמצעות חבר בורסה חיצוני ובלתי תלוי שיפעל על פי ייפיו כוח בלתי חוזר, בהתאם למנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה רשות ניירות ערך. תכנית הרכישה תבוצע בשלושה שלבים נפרדים, שכל אחד מהם יהיה בלתי הדיר, בהתאם לתנאי מנגנון נמל מבטחים (להלן: "שלב א'", "שלב ב'" ו-"שלב ג'"). ביצוע שלב א' יחל ביום 1 במרס 2020, ויסתיים במוקדם מביין (א) יום 3 במאי 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב א', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ב', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ב' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ב'. במקרה כזה, יסתיים שלב ב' במוקדם מביין: (א) יום 2 באוגוסט 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב ב', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ג', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ג' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ג'. במקרה כזה, יסתיים שלב ג' במוקדם מביין: (א) יום 26 בפברואר 2021; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 700 מיליון ש"ח, בניכוי סך הרכישות שבוצעו בפועל במסגרת שלב א' ושלב ב'. אם לאחר סיום שלב א' או שלב ב', תתקבל החלטה שלא לבצע את שלב ב' או שלב ג', לפי העניין, יפרסם על כך הבנק דיווח מיידי.

אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע תכנית הרכישה, כנדרש בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 332, התקבל ביום 25 בפברואר 2020, בכפוף לעמידה במגבלות וביעדי ההון, ובכלל זאת התנאי לפיו התכנית תופסק לאלתר אם במהלך תקופת התכנית יתברר כי על פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו הבנק אינו עומד ביחס הון עצמי רובד 1 של 10.9% לפחות.

ביום 2 באפריל 2020 הסתיים שלב א' שבמהלכו נרכשו 13,488,021 מניות בסך של 250 מיליון ש"ח. נכון למועד פרסום הדוח, כבעלות הבנק 71,824,258 מניות רדומות.

כאמור לעיל, בעקבות מכתב המפקחת על הבנקים מיום 29 במרס 2020, בו התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיכדנד ותכנית הרכישה העצמית, על רקע משבר הקורונה ולאור הוראת השעה (הוראה מספר 250), מיום 31 במרס 2020, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020, להפסיק, בשלב זה, את המשך ביצוע תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק. למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 2020-01-034294).

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 75% מעלויות תכנית זו.

ביוני 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב נוסף בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן". המכתב האריך את תוקף ההקלה בגין התייעלות בכח אדם עד לסוף יוני 2018.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 במרס 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 55% מעלויות תכנית זו.

בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנה וחצי נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2019, במטרה לאפשר יישום של תכניות התייעלות נוספות.

ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022. כתוצאה מכך חל גידול חד פעמי בהתחייבות האקטוארית של הבנק בסך של כ-526 מיליון ש"ח לפני מס (כ-329 מיליון ש"ח אחרי מס).

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי, אישר דירקטוריון הבנק יציאה בתכנית פרישה מרצון שהשפעתה על ההון הפיקוחי, המוערכת בקיטון של כ-0.07% ביחסי ההון, תיפרס על פני חמש שנים בקו ישר, מדי רבעון. נכון ליום 31 במרס 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 15% מעלויות תכנית זו.

בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנתיים נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

למידע נוסף ראה ביאור 8 בדוח הכספי.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת עדכונים אלה (אשר מקבלים לעיתים את הכינוי "באזל 4"), נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכונים השוק. שינויים אלה היו אמורים להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027.

במרס 2020 פורסמה הודעה מטעם הגוף המפקח על ועדת באזל, שלפיה היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה ויחל ב-1 בינואר 2023, ויסתיים ב-1 בינואר 2028. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם.

ביום 23 באפריל 2020 פורסם מכתב מהפיקוח על הבנקים בנושא "הבהרות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם אירוע הקורונה", ובמסגרתו נקבע כי הבנקים רשאים להפסיק זמנית את היערכותם, בין היתר, לטייטה בנושא גישה סטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי (SA-CCR), שטרם נקבע מועד ליישומה. עוד הובהר כי בחודש דצמבר 2020 יבחן הפיקוח על הבנקים האם נדרשת דחייה ביישום הסופי של ההוראה.

דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות

ביום 1 ביולי 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות" המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות. הנחיות החוזר מיושמות מיום 1 בינואר 2020, והשפעתן על נכסי הסיכון הינה גידול של כ-1.4 מיליארד ש"ח.

למידע נוסף בגין תקן החכירות ראה ביאור 1 בדוח הכספי - עיקרי המדיניות החשבונאית.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף מרס 2020 בכ-331.1 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3.3 מיליארד ש"ח) יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ב-0.11% ואת יחס ההון הכולל ב-0.15%.
 - רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רובד 1 של לאומי לסוף מרס 2020 מסתכם בכ-35.9 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם בכ-49.7 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.30%.
 - התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.06% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.
- המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

חלק 4 - יחס המינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדד הון הרגולטורי מחולק במדד החשיפה. הון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב הון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס הון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכניות ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

	31 בדצמבר		31 במרס	
	2019	2019	2020	
	במיליוני ש"ח			
1	469,134	456,487	532,449	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
				התאמות בגין:
4	(1,331)	(56)	(17,258)	מכשירים פיננסיים נגזרים
6	41,740	38,712	40,632	פריטים חוץ מאזניים
7	2,630	2,529	2,920	אחרות
8	512,173	497,672	558,743	חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

	31 במרס		31 בדצמבר
	2019	2020	2019
	במיליוני ש"ח		
			פריט
חשיפות מאזניות			
1	455,933	506,869	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
2	(159)	(493)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רוברד 1
3	455,774	506,376	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
4	848	3,233	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
5	12,092	11,431	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
7	(3,301)	(7,021)	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזמן שניתן בעסקאות בנגזרים
11	9,639	7,643	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך			
12	1,596	2,598	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
15	3,424	1,494	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
16	5,020	4,092	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות			
17	124,706	121,602	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
18	(82,966)	(80,970)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
19	41,740	40,632	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות			
20	37,603	35,887	הון רוברד 1 ^(א)
21	512,173	558,743	סך החשיפות^(א)
יחס מינוף			
22	7.34%	6.42%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביולי 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 וליום 30 ביוני 2022, בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקחת, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף הסתכמה בכ-0.07% ליום 31 במרס 2020 (0.07% ליום 31 במרס 2019 ו-0.08% ליום 31 בדצמבר 2019). לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בדוח זה.

כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

יחס המינוף ב-31 במרס 2020 הינו 6.42%, ירידה של כ-0.9% לעומת 31 בדצמבר 2019.

הירידה ביחס המינוף נובעת מהגידול המשמעותי בהיקף החשיפות המאזניות שנובע ברובו בעקיפין, מגידול של כ-45 מיליארד ש"ח בפיקדונות הציבור, וכן מירידה בהון עצמי רוברד 1 כתוצאה מההפסד בתקופה המדווחת, ירידה בקרן הון בגין אגרות חוב זמינות למכירה, והשפעת הדיבידנד ששולם בגין רבעון רביעי 2019 ותכנית רכישה עצמית שהתבצעה בתחילת השנה.

חלק 5 - סיכון אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במסגרת ניהול סיכונים אשראי מנטר הבנק את איכות תיק האשראי, לרבות נאותות כוללת של ההפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, ריכוזיות תיק האשראי ופעילות לפי מוצרים עיקריים, כגון: אשראי לענף בינוי ונדל"ן, הלוואות לדיוור, אשראי לאנשים פרטיים ואשראי ממונף.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון האשראי.

משבר הקורונה

מדובר באירוע משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית והמלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות, לרבות בגין עליה בסיכון האשראי של לווים וקשיי נזילות של לווים על רקע שיעורי האבטלה וההאטה בפעילות הכלכלית.

פעילות ענפי המשק השונים לא הושפעה באופן זהה מהמשבר. קיימים תחומים במעגל הפגיעה הראשון בהם נגרמה פגיעה משמעותית דוגמת: תיירות ותעופה. כמו כן, קיימת אי וודאות לעניין קצב החזרה לשגרה בענפים השונים. גם בקרב משקי הבית קיימת אי וודאות כלכלית לאור הגידול המשמעותי בשיעור מבקשי התעסוקה. במסגרת ניהול סיכון האשראי מעריך הבנק את היכולת של לוויו להתמודד עם המשבר והפגיעה הכלכלית באמצעות שינוי תהליכים ומציאת פתרונות חלופיים.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, הבנק מקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקפד תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה. במסגרת זו מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות ככל שיידרש. אחת ההשלכות המשמעותיות של הנגיף היא על תהליך מתן אשראי וניהול סיכון האשראי.

לצד זאת הבנק בוחן את הדרכים למתן סיוע ללקוחות הבנק שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות בענפים במעגל הראשון של המשבר.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו להתמודד עם אתגרי התקופה ולצלוח את המשבר העמיד הבנק אשראי ללקוחותיו באמצעות הקרן בערבות מדינה לאשראי לעסקים ואישר בקשות לשינוי בתנאי הלוואות של לקוחות משקי הבית והעסקיים שנקלעו למשבר זמני. למידע נוסף בנושא ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

למידע נוסף אודות סיכון האשראי ראה חלק 5 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

	א	ב	ג	ד
31 במרס 2020				
יתרות ברוטו ^(א)				
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	3,476	315,935	(3,974)	315,437
2	5	67,769	(33)	67,741
3	249	120,514	(414)	120,349
4	3,730	504,218	(4,421)	503,527
	חובות, למעט אגרות חוב			
	אגרות חוב			
	חשיפות חוץ מאזניות			
	סך הכל			

	א	ב	ג	ד
31 במרס 2019				
יתרות ברוטו ^(א)				
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	3,404	288,507	(3,310)	288,601
2	7	58,726	-	58,733
3	222	116,338	(420)	116,140
4	3,633	463,571	(3,730)	463,474
	חובות, למעט אגרות חוב			
	אגרות חוב			
	חשיפות חוץ מאזניות			
	סך הכל			

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2019				
יתרות ברוטו ^(א)				
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	3,511	295,377	(3,330)	295,558
2	5	68,421	(2)	68,424
3	343	123,552	(386)	123,509
4	3,859	487,350	(3,718)	487,491
	חובות, למעט אגרות חוב			
	אגרות חוב			
	חשיפות חוץ מאזניות			
	סך הכל			

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוז' מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

31 במרס 2020									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות)	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
2,299	2,174	110	2,294	1,901	110	43	10	(1)	(42)
668	567	101	638	451	101	-	37	-	(38)
27,657	26,780	646	27,191	18,554	646	410	114	32	(485)
53,815	53,321	338	53,765	25,155	338	145	98	15	(439)
30,810	30,496	314	30,668	27,367	314	206	24	(5)	(303)
5,320	5,186	134	5,214	3,336	134	32	7	(1)	(52)
32,752	31,366	934	32,500	27,366	934	415	179	31	(519)
4,037	3,651	91	4,003	3,623	91	41	22	(1)	(84)
7,542	7,119	391	7,474	6,233	386	245	44	11	(118)
4,968	4,841	69	4,761	3,099	69	15	10	2	(33)
40,853	40,843	10	21,913	17,086	10	4	49	(3)	(220)
11,339	10,955	234	11,309	7,694	234	105	35	12	(218)
9,738	9,428	120	9,708	8,066	120	28	27	5	(118)
231,798	226,727	3,492	211,438	149,931	3,487	1,689	656	97	(2,669)
88,382	87,137	824	88,382	85,419	824	-	31	1	(496)
44,153	42,650	624	44,138	26,796	624	312	86	35	(707)
סך הכל ציבור - פעילות בישראל									
364,333	356,514	4,940	343,958	262,146	4,935	2,001	773	133	(3,872)
4,313	4,313	-	1,649	1,600	-	-	3	-	(5)
51,773	51,773	-	10	10	-	-	-	-	-
420,419	412,600	4,940	345,617	263,756	4,935	2,001	776	133	(3,877)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 51,286,263,756.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.

(ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

(ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,947 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 במרס 2020

סיכון אשראי כולל ^(א)									
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)									
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה:									
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הוצאות (הכנסות) מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפרשה	הפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
229	228	-	228	120	-	-	-	(1)	-
558	558	-	-	-	-	-	-	-	-
9,210	8,861	226	6,988	5,273	226	43	25	(68)	-
14,551	13,160	605	14,459	12,795	605	406	22	(210)	57
338	332	-	97	37	-	-	-	-	-
5,303	5,195	19	4,697	3,491	19	1	2	(36)	-
2,416	1,932	14	2,397	2,308	14	-	6	(17)	-
250	250	-	146	130	-	-	(1)	(1)	(1)
1,642	1,440	166	1,035	621	166	149	5	(26)	-
29,448	29,434	13	7,418	6,225	13	13	5	(28)	-
4,935	3,990	598	4,930	4,353	598	139	17	(104)	8
464	417	25	427	381	25	-	2	(17)	-
69,344	65,797	1,666	42,822	35,734	1,666	751	83	(508)	64
208	199	-	208	208	-	-	-	(1)	-
401	398	2	401	367	2	1	1	(2)	-
69,953	66,394	1,668	43,431	36,309	1,668	752	84	(511)	64
43,706	43,706	-	19,444	18,628	-	-	-	-	-
13,327	13,327	-	821	718	-	-	-	-	-
126,986	123,427	1,668	63,696	55,655	1,668	752	84	(511)	64
547,405	536,027	6,608	409,313	319,411	6,603	2,753	860	(4,388)	197

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 39,203,55,655.

12,583,968, 18,577 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2019										
סיכון אשראי כולל ^(א)										
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)										
הפסדי אשראי ^(ד)										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל ^(ה)	דירוג ביצועי אשראי ^(ו)	סך הכל	במיליוני ש"ח
			פגום	בעייתי ^(ז)	חובות ^(ח)	סך הכל ^(ט)				
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור מסחרי										
(38)	2	9	44	100	1,883	2,256	100	2,145	2,260	חקלאות
(1)	1	1	-	1	487	699	1	755	756	כרייה וחציבה
(409)	189	89	388	640	16,257	24,698	640	24,029	24,938	תעשייה
(356)	24	29	118	294	23,782	52,642	294	52,222	52,689	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(י)
(273)	(37)	(128)	331	436	27,097	30,778	436	30,401	30,837	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
(44)	(61)	(103)	27	109	3,036	5,008	109	4,956	5,065	אספקת משמל ומים
(357)	210	235	433	777	25,303	29,956	776	29,343	30,151	מסחר
(58)	12	(4)	63	78	3,014	3,465	78	3,408	3,486	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(82)	40	52	69	340	5,923	7,631	345	7,289	7,670	תחבורה ואחסנה
(24)	(23)	(29)	16	62	2,557	4,255	62	4,271	4,355	מידע ותקשורת
(168)	12	(6)	5	18	17,162	22,911	18	33,848	33,866	שירותים פיננסיים
(202)	52	96	122	239	8,086	11,606	239	11,385	11,624	שירותים עסקיים ואחרים
(94)	14	26	25	113	8,068	9,941	113	9,848	9,961	שירותים ציבוריים וקהילתיים
(2,106)	435	267	1,641	3,207	142,655	205,846	3,211	213,900	217,658	סך הכל מסחרי^(י)
(466)	29	22	-	830	84,213	86,786	830	85,491	86,786	אנשים פרטיים - הלוואות לדויר
(656)	111	135	311	628	27,677	44,387	629	42,984	44,393	אנשים פרטיים - אחר
(3,228)	575	424	1,952	4,665	254,545	337,019	4,670	342,375	348,837	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
(2)	-	(1)	-	-	2,167	2,196	-	4,153	4,153	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	11	11	-	39,463	39,463	ממשלת ישראל
(3,230)	575	423	1,952	4,665	256,723	339,226	4,670	385,991	392,453	סך הכל פעילות בישראל

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 39,199,256,723.
- (ב) 92,140,386,524 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ג) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ה) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדויר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדויר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ח) כולל הלוואות לדויר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ט) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,902 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

הפסדי אשראי ^(ד)	הוצאות (הכנסות) מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	יתרת הפרשה	מזה:				סך הכל ¹	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	סך הכל	במיליוני ש"ח
			פגום	בעייתי ^(ו)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹				
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחרי										
					166	235	-	235	236	חקלאות
(2)	-	-	-	-	-	-	-	350	350	כרייה וחציבה
(39)	-	6	11	157	4,257	6,390	157	7,419	7,681	תעשייה
(246)	19	114	560	838	11,962	14,488	838	13,181	14,582	בינוי ונדל"ן
-	-	-	-	-	28	88	-	309	309	אספקת חשמל ומים
(31)	(14)	(12)	1	31	3,275	4,510	31	4,516	4,737	מסחר
(12)	-	3	-	17	2,289	2,329	17	2,139	2,347	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(1)	-	-	1	1	180	196	1	280	281	תחבורה ואחסנה
(27)	40	22	88	105	441	956	105	1,084	1,283	מידע ותקשורת
(22)	-	1	13	13	3,367	4,342	13	26,340	26,368	שירותים פיננסיים
(89)	48	40	244	521	4,371	5,030	521	4,151	5,031	שירותים עסקיים ואחרים
(15)	-	13	-	26	358	401	26	367	417	שירותים ציבוריים וקהילתיים
(484)	93	187	918	1,709	30,694	38,965	1,709	60,371	63,622	סך הכל מסחרי
(1)	-	-	-	-	208	208	-	199	208	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
(1)	(1)	(1)	1	1	359	412	1	411	413	אנשים פרטיים - אחר
(486)	92	186	919	1,710	31,261	39,585	1,710	60,981	64,243	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
-	-	-	-	-	10,171	10,836	-	28,491	28,491	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	733	863	-	19,197	19,197	ממשלות בחו"ל
(486)	92	186	919	1,710	42,165	51,284	1,710	108,669	111,931	סך הכל פעילות בחו"ל
(3,716)	667	609	2,871	6,375	298,888	390,510	6,380	494,660	504,384	סך הכל

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 42,038,42,165.

19,679,7,103,946 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

31 במרס 2019										
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)					
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)			
							הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור מסחרי										
חקלאות	2,095	1,941	81	2,094	1,779	81	48	-	1	(30)
כרייה וחציבה	905	904	1	814	417	1	-	-	-	(1)
תעשייה	24,399	23,378	909	24,119	15,904	909	432	25	38	(496)
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)	48,864	48,022	671	48,770	22,607	671	262	(15)	(4)	(343)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	29,527	28,984	540	29,433	26,374	540	426	(6)	(20)	(378)
אספקת משל ומים	4,524	4,385	139	4,410	3,393	139	44	(98)	(60)	(47)
מסחר	30,561	29,472	1,008	30,407	25,697	1,009	264	64	42	(352)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	3,335	3,269	64	3,324	2,921	64	54	-	11	(63)
תחבורה ואחסנה	8,238	7,569	465	8,171	6,353	458	60	23	11	(83)
מידע ותקשורת	5,239	5,135	84	5,093	3,644	84	21	(33)	(32)	(28)
שירותים פיננסיים	27,124	27,086	38	19,492	16,018	38	30	5	(1)	(192)
שירותים עסקיים ואחרים	11,344	11,148	189	11,326	8,038	189	97	14	14	(161)
שירותים ציבוריים וקהילתיים	9,542	9,460	80	9,514	7,820	80	32	(1)	6	(73)
סך הכל מסחרי^(ח)	205,697	200,753	4,269	196,967	140,965	4,263	1,770	(22)	6	(2,247)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר	83,028	81,746	838	83,028	80,920	838	-	(9)	3	(463)
אנשים פרטיים - אחר	43,806	42,398	553	43,796	26,894	552	317	14	45	(601)
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	332,531	324,897	5,660	323,791	248,779	5,653	2,087	(17)	54	(3,311)
בנקים בישראל	3,024	3,024	-	1,247	1,229	-	-	(1)	-	(2)
ממשלת ישראל	40,493	40,492	-	14	14	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	376,048	368,413	5,660	325,052	250,022	5,653	2,087	(18)	54	(3,313)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 39,977,250,022.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,230 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 במרס 2019

סיכון אשראי כולל^(א) חובות^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים)^(ג)

הפסדי אשראי ^(ד)		הוצאות (הכנסות) מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי		מזה ¹ :		דירוג ביצועי אשראי ^(ה)		פגום		
יתרת הפרשה	מחיקות חשבונאיות	בנין הפסדי	נטו	פגום	בעייתי ^(ו)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹	בעייתי ^(ו)	סך הכל	
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחרי										
	(1)	-	-	-	-	66	94	-	86	95
חקלאות										
כרייה וחציבה							73		364	364
תעשייה	(41)	-	-	35	96	4,370	6,075	96	7,483	7,626
בינוי ונדל"ן	(207)	(1)	(1)	108	920	11,475	14,662	920	13,695	15,072
אספקת חשמל ומים						17	76		229	229
מסחר	(47)	4	3	92	273	3,882	5,623	273	5,296	5,899
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	(12)	-	1	-	-	2,080	2,163	-	2,086	2,181
תחבורה ואחסנה	(2)	-	-	2	2	123	135	2	214	216
מידע ותקשורת	(25)	-	(4)	29	81	926	1,568	81	1,744	2,003
שירותים פיננסיים	(24)	-	(1)	16	16	2,314	3,227	16	25,264	25,347
שירותים עסקיים ואחרים	(48)	5	2	262	437	5,503	6,172	437	5,186	6,180
שירותים ציבוריים וקהילתיים	(3)	-	-	1	1	342	480	1	486	488
סך הכל מסחרי	(410)	8	-	545	1,826	31,098	40,348	1,826	62,133	65,700
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	(5)	-	-	29	29	435	435	29	405	435
אנשים פרטיים - אחר	(2)	-	-	2	2	542	598	2	581	598
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	(417)	8	-	576	1,857	32,075	41,381	1,857	63,119	66,733
בנקים בחו"ל						9,105	9,850		25,347	25,348
ממשלות בחו"ל						709	941		10,857	10,857
סך הכל פעילות בחו"ל	(417)	8	-	576	1,857	41,889	52,172	1,857	99,323	102,938
סך הכל	(3,730)	62	(18)	2,663	7,510	291,911	377,224	7,517	467,736	478,986

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 4,1889,36,046,-, 18,532,6,471 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

							א	1א	2א	ב	ג	ד	ה		
							31 במרס 2020								
							לא מובטחים מובטחים ^(א)								
							מזה: על ידי ערביות פיננסיות			מזה: על ידי ביטחון					
							מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	
							במיליוני ש"ח								
1	חובות, למעט אגרות חוב	293,848	21,589	7,840	17,527	5,274	4,062	2,566							
2	אגרות חוב	60,998	6,743	6,743	-	-	6,743	6,743							
3	סך הכל	354,846	28,332	14,583	17,527	5,274	10,805	9,309							
4	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	3,371	110	41	95	34	16	7							

							א	1א	2א	ב	ג	ד	ה		
							31 במרס 2019								
							לא מובטחים מובטחים ^(א)								
							מזה: על ידי ערביות פיננסיות			מזה: על ידי ביטחון					
							מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	
							במיליוני ש"ח								
1	חובות, למעט אגרות חוב	264,032	24,569	8,960	20,518	6,482	4,051	2,478							
2	אגרות חוב	50,008	8,725	8,725	-	-	8,725	8,725							
3	סך הכל	314,040	33,294	17,685	20,518	6,482	12,776	11,203							
4	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	3,096	315	128	245	76	70	53							

							א	1א	2א	ב	ג	ד	ה		
							31 בדצמבר 2019								
							לא מובטחים מובטחים ^(א)								
							מזה: על ידי ערביות פיננסיות			מזה: על ידי ביטחון					
							מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטח ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	
							במיליוני ש"ח								
1	חובות, למעט אגרות חוב	271,428	24,132	9,623	20,432	7,146	3,700	2,477							
2	אגרות חוב	60,439	7,985	7,985	-	-	7,985	7,985							
3	סך הכל	331,867	32,117	17,608	20,432	7,146	11,685	10,462							
4	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר	3,450	88	19	67	12	21	7							

(א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
 (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
 (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (א) (ב) (CR5)

סוגי נכסים / משקל סיכון	31 במרס 2020									
	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	סה"כ סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ש"ח										
1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	121,321	-	13,336	-	481	-	-	178	-	135,316
2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	1,895	-	5,979	-	6,003	-	-	27	-	13,904
3 בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח	2,701	-	19,528	-	1,824	-	-	757	-	24,810
4 חברות ניירות ערך	-	-	2,521	-	-	-	-	-	-	2,521
5 תאגידים	-	-	10,632	-	1,772	-	-	104,228	561	117,193
6 חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	37,588	1	-	37,589
7 הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	15,197	-	-	15,197
8 בביטחון נכס למגורים	-	-	-	-	28,244	20,868	9,589	24,808	2,232	85,741
9 בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	-	60,803	-	60,803
10 הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	1,527	1,502	3,029
11 נכסים אחרים	3,265	-	728	-	-	-	-	10,046	759	14,798
א11 מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	-	4,033	759	4,792
12 סך הכל	129,182	-	52,724	28,244	30,948	9,589	77,593	179,799	2,822	510,901

סוגי נכסים / משקל סיכון	31 במרס 2019									
	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג	
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%	סה"כ סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)
במיליוני ש"ח										
1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	108,786	-	6,676	-	995	-	-	162	-	116,619
2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	1,910	-	5,182	-	5,242	-	-	4	-	12,338
3 בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים (MDB) לפיתוח	2,692	-	14,747	-	2,560	-	-	505	-	20,504
4 חברות ניירות ערך	-	-	773	-	-	-	-	-	-	773
5 תאגידים	-	-	7,297	-	655	-	-	99,092	335	107,379
6 חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	-	38,699	-	-	38,699
7 הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	-	16,323	-	-	16,323
8 בביטחון נכס למגורים	-	-	-	-	28,414	18,342	4,396	27,416	2,264	80,832
9 בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	-	55,258	-	55,258
10 הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	967	1,884	2,851
11 נכסים אחרים	2,524	-	1,029	-	-	-	-	8,898	674	13,125
א11 מזה: בגין מניות	-	-	-	-	-	-	-	3,731	674	4,405
12 סך הכל	115,912	-	35,704	28,414	27,794	4,396	82,438	167,150	2,893	464,701

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוזי מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד ננדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים.

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
	31 בדצמבר 2019								
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
סה"כ סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית	114,338	-	8,310	-	1,116	-	181	-	123,945
2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית	1,843	-	5,168	-	5,269	-	6	-	12,286
3 בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	2,469	-	13,973	-	2,544	-	588	-	19,574
4 חברות נירות ערך	-	-	1,790	-	-	-	-	-	1,790
5 תאגידים	-	-	9,700	-	894	-	96,446	279	107,319
6 חשיפות קמעונאיות ליחידים	-	-	-	-	-	38,439	-	-	38,439
7 הלוואות לעסקים קטנים	-	-	-	-	-	15,540	-	-	15,540
8 בביטחון נכס למגורים	-	-	-	28,226	20,194	8,057	25,573	2,226	84,276
9 בביטחון נדל"ן מסחרי	-	-	-	-	-	-	-	59,236	59,236
10 הלוואות בפיגור	-	-	-	-	-	-	-	1,947	3,466
11 נכסים אחרים	2,675	-	1,033	-	-	-	8,641	742	13,091
11א מזה: בנין מניות	-	-	-	-	-	-	-	742	4,967
12 סך הכל	121,325	-	39,974	28,226	30,017	8,057	79,552	168,843	478,962

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

בנוסף, מנותח הסיכון לתחום הנדל"ן במסגרת תרחיש קיצון מערכתי שהבנק בוחן, כאשר הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול תיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור גאוגרפי בין הפרויקטים בהתייחס לביקושים הצפויים וכן על פיזור בין ענפי הפעילות השונים.

בהמשך לפוליסות דומות שנרכשו בעבר, נרכשה בדצמבר 2019 פוליסת ביטוח חדשה לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבות להוצאת ערבויות אלה ממבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה "כמפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה). הביטוח הינו בגין פרויקטים שיחלו עד ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 12 בינואר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא מגבלת חבות ענפית. העדכון מאפשר לבנקים להעמיד אשראי נוסף בהיקף של 4% מתיק האשראי למימון פרויקטים תשתיתיים אשר נכללים במסגרת ענף "עבודות הנדסה אזרחית", מעבר לאשראי בהיקף של 20% לשאר תחומי הבינוי והנדל"ן.

ביום 15 במרס 2020, במסגרת ההקלות הרגולטוריות ושירותים לציבור שניתנו למערכת הבנקאית על רקע התפשטות נגיף הקורונה, קבע בנק ישראל שבנקים יוכלו להגדיל את האשראי לענף הבינוי והנדל"ן, כך שסך האשראי (בניכוי תשתיות לאומיות) יעלה משיעור של 20% ל-22% מסך כל תיק האשראי של הבנק (סך המגבלה, כולל תשתיות, תעמוד על 24%). תוקף ההוראה מסתיים ביום 30 בספטמבר 2020 (להלן - מועד תום תוקף ההוראה). עם זאת, כדי לאפשר לבנק לחזור לשיעור של 20%, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים ובלבד ששיעור החבות לא יעלה על השיעור במועד תום תוקף ההוראה.

נכון ליום 31 במרס 2020 הבנק עומד במגבלות הרגולטוריות הקבועות בהוראה.

התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

	31 בדצמבר		31 במרס		
	2019	2019	2019	2020	
שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת					
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי מאזני	2,531	62,949	60,985	65,480	
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	(78)	5,510	4,779	5,432	
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	(1,385)	29,649	27,699	28,264	
סך הכל סיכון אשראי כולל	1,068	98,108	93,463	99,176	

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה מתונה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל, הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה. תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. בכלל זה מבוצע מעקב אחר התפלגות האשראי לפי בסיסי הצמדה, ריבית ושיעור מימון.

כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה אנו עדים בתקופה האחרונה לגידול חד בשיעור האבטלה. מניסיון העבר לפרמטר זה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לדיור של הבנק. עם זאת, לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק האשראי לדיור של הבנק.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים.

לאור העלייה ברמת הסיכון, הבנק מקפיד לאורך כל תקופת המשבר על תהליכי חיתום אשראי קפדניים. במסגרת זו, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר והודקו תהליכי החיתום של הבנק. במקביל מבוצעות בקרות לניטור שוטף אחר מוקדי סיכון.

לצד ניהול הסיכון הבנק ממשיך לכל אורך תקופת המשבר ללוות ולתמוך בלקוחותיו ולסייע להם להתמודד עם אתגרי המשבר.

ביום 15 במרס 2020 פרסם בנק ישראל מספר הקלות רגולטוריות ובהן: הקלה במגבלות על הלוואות למשקי בית לכל מטרה במשכון דירה והגדלת מסגרות למשקי בית ולעסקים באופן חד צדדי. הבנק מאמץ הקלות אלו בכדי לסייע ללקוחותיו לאחר שהשתכנע כי הלקוחות הללו יוכלו לצלוח את המשבר.

ביום 6 באפריל 2020 הודיע הבנק על הארכת תוקף האישור העקרוני להלוואות משכנתא, מ-24 ימים ל-32 ימים, ללקוחות שיקבלו אישור עקרוני למשכנתא בלאומי עד סוף אפריל 2020, במטרה לסייע לנוטלי המשכנתא בלאומי להשלים את כל ההליכים הנדרשים לצורך העמדת הלוואה, וליהנות מאותם תנאים וריביות שהוצעו להם במסגרת האישור העקרוני.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו לצלוח את תקופת המשבר יישם הבנק את הנחיות בנק ישראל מיום 21 באפריל 2020 בנושא דגשים פיקוחיים לגבי טיפול בחובות ודיווח לציבור וכמו כן אימץ את המתווה האחיד שגובש על ידי בנק ישראל מיום 7 במאי 2020 לדחיית תשלומי הלוואות. בהתאם לנוסח ההנחיות והמתווה הנ"ל פעל הבנק לאישור בקשות של אנשים פרטיים לשינוי בתנאי הלוואותיהם.

ביום 27 באפריל 2020 פרסם בנק ישראל הוראת שעה על פיה הבנקים רשאים להעמיד לרוכשי הדירות משכנתא בהתבסס על הכנסתם טרם היציאה לחל"ת ובהתקיים מספר תנאים. אישור זה צפוי לסייע ללקוחות הבנק לקבל משכנתא בתקופה של יציאה לחל"ת או ירידה למשרה חלקית בשל משבר הקורונה.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת	יתרת תיק האשראי	במיליוני ש"ח	ב-%
	79,944		3.8
	83,746		4.8
	84,922		1.4
			31 במרס 2020

בשנים 2018 ו-2019 חל גידול בהיקף האשראי לדיור. הגידול נמשך גם בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2020, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וכיניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר (יחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין החזר החודשי).

התפתחות ביתרת אשראי חדש שניתן בישראל בשיעור מימון מעל 60%

2018		2019			2020	
ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	
באחוזים ^(א)						שיעור מימון
17.4	16.9	18.0	17.9	16.0	18.7	מעל 60 ועד 70 כולל
15.5	16.4	19.2	17.4	16.8	19.4	מעל 70 ועד 75 כולל
0.2	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	מעל 75

(א) מסך האשראי החדש שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפזר נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת.

לאור העלייה שחלה בשנים האחרונות ברמת המינוף של משקי הבית בישראל, בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרגטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום 18 בפברואר 2020 פרסמו הפיקוח על הבנקים ורשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, במשותף, טיוטת הוראות להערות הציבור המסדירות את פעילות העמדת האשראי לאנשים פרטיים בהיבטים הצרכניים.

הבנק לומד את הטיוטה.

למידע נוסף ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח הכספי.

כתוצאה ממשבר הקורונה אנו עדים בתקופה האחרונה לגידול חד בשיעור האבטלה. הדבר צפוי להביא לעלייה בסיכון האשראי לאנשים פרטיים. עם זאת, לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה הנובעת מהאבטלה הגבוהה במשק על תיק האשראי לאנשים פרטיים של הבנק.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, לאורך כל תקופת המשבר הבנק מקפיד על תהליכי חיתום אשראי קפדניים אשר חודדו במדיניות האשראי בין היתר באמצעות הידוק סמכויות החיתום. במקביל מבוצעות בקרות לניטור שוטף אחר מוקדי סיכון.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו לצלוח את תקופת המשבר יישם הבנק את הנחיות בנק ישראל מיום 21 באפריל 2020 בנושא דגשים פיקוחיים לגבי טיפול בחובות ודיווח לציבור וכמו כן אימץ את המתווה האחד שגובש על ידי בנק ישראל מיום 7 במאי 2020 לדחיית תשלומי הלוואות. בהתאם לנוסח ההנחיות והמתווה הנ"ל פעל הבנק לאישור בקשות של אנשים פרטיים לשינוי בתנאי הלוואותיהם.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה וכן בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

קבוצות לווים¹

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה הנ"ל. על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.

ביום 27 באוקטובר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון נוסף להוראה הנ"ל. העדכון קובע כי חבות נטו של לווה העוסק בפעילות ספקולטיבית ושאינו לווה מפוקח, תוגבל לשיעור של 10% מהון התאגיד הבנקאי (חלף מגבלה של 15%). מגבלה זו תחול גם על החבות המצטברת של לווים כאמור השייכים לקבוצת לווים העוסקים בפעילות ספקולטיבית (זאת חלף מגבלת קבוצת לווים רגילה של 25%).

תחולת ההוראה לבנק העומד במגבלות הינה ביום פרסומה. בנק שאינו עומד במגבלות נדרש לצמצם את החריגה של החשיפה בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 ביולי 2020.

נכון ליום 31 במרס 2020, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

למידע בנושא חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

¹ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, למעט בנקים. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. כאשר תאגיד מוחזק על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול מחזיק שאין לו שליטה, שהתאגיד המוחזק הוא מהותי עבורו (כגון: מבחינה הונית). יחד עם התאגיד המוחזק וכן כל מי שנשלט על ידם בקבוצת לווים אחת. לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התגודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה.

למידע נוסף אודות סיכון אשראי של צד נגדי ראה חלק 5א בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

א	ב	ה	ו
31 במרס 2020			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	9,654	8,683	3,662
3	-	1,494	19
6	9,654	10,177	3,681

א	ב	ה	ו
31 במרס 2019			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	3,298	8,357	3,118
3	-	1,621	-
6	3,298	9,978	3,118

א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2019			
עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח			
1	4,066	9,784	3,444
3	-	1,470	-
6	4,066	11,254	3,444

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

ב		א		ב		א	
31 בדצמבר		31 במרס		2019		2020	
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM
במיליוני ש"ח							
1,320	8,637	1,256	8,008	1,378	8,293	סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית 3	

חלק 6 - סיכון שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכונים שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי הוגן של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכונים שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מתחילת שנת 2020 הבנק מנהל את החשיפה לשינויים בריבית על בסיס שווי הוגן, תוך התחשבות בחשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התכנית.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון השוק.

משבר הקורונה

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים.

כמו כן, הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקפד תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

סיכון הריבית

במהלך התקופה הנסקרת ועם התפתחות המשבר בשוקי ההון, חלו שינויים מהותיים בחשיפת השווי לשינויים בריבית בעיקר בשל הגידול במרווחי סיכון האשראי הסחיר, אשר גרמו לירידת שווי תיקי הנוסטרו ולירידת שווי ההתחייבויות הפנסיוניות.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020 נרשמה קרן הון שלילית מניירות ערך בסך של 632 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס). לאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד פרסום הדוח הכספי, חלה עלייה משמעותית בשווי ניירות הערך אשר קיזזה חלק משמעותי מההפסדים שנרשמו בקרן ההון בתקופה המדווחת.

כמו כן יצוין כי קרן ההון בגין זכויות עובדים ירדה ברבעון הראשון של שנת 2020 בסך של 2,969 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס) על רקע עליית שיעור ריבית ההיוון. לאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד פרסום הדוח הכספי עלתה קרן ההון בגין זכויות עובדים על רקע ירידת ריבית ההיוון.

יובהר כי בתקופה הנוכחית קיימת תנודתיות משמעותית בשוקי ההון בארץ ובעולם בעקבות התמשכות מגפת הקורונה, כך שהתנודתיות בשווי השוק של הנכסים הפיננסיים עלולה להימשך.

במהלך חודש מרס 2020 הוריד הבנק המרכזי של ארה"ב את שיעור הריבית משיעור של 1.50%-1.75% לשיעור של 0.00%-0.25%. במהלך חודש אפריל 2020 הוריד בנק ישראל את שיעור ריבית בנק ישראל משיעור של 0.25% לשיעור של 0.1%. הורדות אלו שבוצעו על רקע משבר הקורונה צפויות לפגוע בהכנסות המימון של הבנק.

תמצית החשיפות של השווי ההוגן לשינויים של 1% בריבית ברמת הקבוצה

השינוי הפוטנציאלי בשווי ההוגן כתוצאה מתרחיש						
31 בדצמבר 2019			31 במרס 2020			תרחיש
עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	עליה של 0.1%	ירידה של 1%	עליה של 1%	
במט"י						
54	(629)	478	(41)	297	(408)	תיק בנקאי
(2)	32	(18)	(12)	128	(112)	תיק למסחר
במט"ח						
9	(299)	133	30	(416)	361	תיק בנקאי
(3)	39	(6)	1	(20)	(8)	תיק למסחר

ברבעון הראשון של השנה חל שינוי מהותי בחשיפות הריבית, שעיקרו נובע מהעליה בתשואות ובמרווחי האשראי אשר צמצמו את שווי ההתחייבויות הפנסיוניות וכן מפעילות עסקית שעיקרה העמדת אשראים ורכישות בתיקי הנוסטרו.

למידע נוסף בנוגע ל-LIBOR ראה פרק סיכוני שוק בדוח הדירקטוריון וההנהלה.
 למידע נוסף אודות סיכון שוק ראה חלק 6 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.
 למידע על סיכון ריבית ראה פרק סיכוני שוק בדוח הדירקטוריון וההנהלה וחלק 6 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.
 למידע על סיכון מניות ראה חלק 26 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון שער חליפין

במהלך התקופה המדווחת ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח אינה מהותית מאחר והבנק אינו מנהל חשיפות משמעותיות במגזר המט"ח.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR 1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכוני השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכוני שוק.

	א	א	א
	31 בדצמבר 2019	31 במרס 2020	31 במרס 2020
נכסי סיכון RWA במיליוני ש"ח			
מוצרים ישירים			
1	4,272	4,303	5,451
2	-	72	53
3	532	380	438
אופציות			
6	4	-	-
7	123	589	274
8	77	87	67
9	5,008	5,431	6,283

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (LCR (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

החל מיום 1 בינואר 2017 יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

משבר הקורונה

במהלך חודש מרס חלו ירידות חדות בשווקי ההון בעולם לצד תנודתיות גבוהה.

לכל אורך התקופה הנסקרת יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

בתקופה הנסקרת, חל גידול משמעותי ביתרת פיקדונות הציבור של לקוחות קמעונאיים ועסקיים, עיקרו במטבע ישראלי, חלקו כתוצאה מהסטת כספי הציבור משוק ההון, דבר שהגדיל את יחס ה-LCR. יחס כיסוי הנזילות ליום 31 במרס 2020 עמד על 132%.

עם התגברות המשבר, חלה התייקרות של עלויות המימון בשוק המט"ח המקומי לצד ירידה חדה ברמת הנזילות של השוק. במהלך חודש מרס בנק ישראל החל להתערב בשוק המט"ח ולספק נזילות דולרית למערכת הבנקאית בישראל באמצעות עסקות החלף (Fx Swap) לתקופות קצרות. פעילות זו נועדה לאפשר למערכת הבנקאית להמשיך ולספק מענה לצורכי הגידור המטבעי של המשקיעים המוסדיים שהלכו וגדלו עם התפתחות המשבר.

למידע נוסף אודות סיכון נזילות ראה חלק 7 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LQ1)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום						
31 בדצמבר 2019		31 במרס 2019		31 במרס 2020		
סך ערך	לא ערך	סך ערך	לא ערך	סך ערך	לא ערך	
משוקלל (ממוצע) ^(א)	משוקלל (ממוצע) ^(א)	משוקלל (ממוצע) ^(ב)	משוקלל (ממוצע) ^(א)	משוקלל (ממוצע) ^(ב)	משוקלל (ממוצע) ^(א)	
במיליוני ש"ח						
113,161		116,439		119,358	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)	
תזרימי מזומנים יוצאים						
12,276	178,967	12,592	180,280	12,768	182,577	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים
2,510	49,727	2,465	49,148	2,551	50,564	מזה: פיקדונות יציבים
8,030	71,381	8,393	73,320	8,520	75,433	פיקדונות פחות יציבים
1,736	57,859	1,734	57,812	1,697	56,580	פיקדונות לתקופה העולה על 30 יום
98,371	150,213	95,065	144,199	102,142	157,251	מימון סיטונאי בלתי מובטח
98,303	150,145	94,926	144,060	102,088	157,197	מזה: פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
68	68	139	139	54	54	חובות לא מובטחים
9,485	63,663	7,830	61,340	9,884	65,092	דרישות נזילות נוספות
2,785	2,785	2,916	2,916	3,434	3,434	מזה: תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
6,700	60,878	4,914	58,424	6,450	61,658	קווי אשראי ונזילות
2,698	2,698	3,468	3,468	2,408	2,408	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,317	43,101	1,304	40,833	1,301	43,349	מחויבויות מימון מותנות אחרות
124,147		120,259		128,503		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים						
-	456	-	690	-	423	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
29,450	45,156	27,880	42,317	33,115	50,994	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
2,361	10,831	2,443	10,301	1,950	8,093	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
31,811	56,443	30,323	53,308	35,065	59,510	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ^(ג)						
113,161		116,439		119,358	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	
92,336		89,936		93,438	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו	
123%		129%		128%	יחס כיסוי הנזילות (%)	

- (א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).
- (ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 75 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הראשון 2020 (75 תצפיות במהלך הרבעון הראשון 2019 ו-72 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2019).

ברבעון הראשון של 2020 יחס כיסוי הנזילות היה גבוה מעל המגבלות הרגולטוריות. היחס עלה ברבעון בעיקר מגידול בפיקדונות הציבור, קמעונאיים ומסחריים, ומהנפקת כתבי התחייבות, אשר השפעתם קוזה בחלקה על ידי העמדת אשראי.

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגיית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה המשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול הסיכון התפעולי.

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים.

כמו כן, הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקפד תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש זאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית ומדיניות הבנק בנושא זה.

על מנת לתת מענה לצרכים הנוכחיים ולאפשר המשכיות עסקית תומכת עסקים, יחידות רבות בלאומי עברו לתצורת עבודה חדשה המשלבת עבודה נרחבת מהבית, פיצול פיזי של יחידות אורגניות והקטנת כוח האדם הפעיל. במקביל חל שינוי גם במאפייני והיקפי פעילות הלקוחות.

בוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלבנטיים ובכללם: המשכיות עסקית, גורמים עסקיים, ניהול סיכונים, אבטחת מידע, ציות וייעוץ משפטי.

תצורת העבודה החדשה מעלה את החשיפה לסיכונים תפעוליים בדגש על סיכונים סייבר, זמינות מערכות, טעויות אנוש, הונאות, מעילות ודלף מידע.

במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקרות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים.

יש לציין כי מאחר ומדובר בתצורת עבודה דינמית המשתנה מעת לעת מתקיים תהליך שוטף לבחינת השינויים הנדרשים בתהליכי העבודה והתאמתם לסובלנות הסיכון.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

משבר הקורונה מוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בעולם בדגש על עלייה בניסיונות פשינג והנדסה חברתית. כמו כן תצורת העבודה מרחוק והשינוי בתהליכי העבודה והבקרות מגדילים את משטחי התקיפה הפוטנציאליים לתקיפות סייבר על הבנק ומגבירים את איום דלף המידע.

לאומי נוקט במספר רב של צעדים על מנת למזער את החשיפה לסיכונים אלו ובכלל זה: הקשחת מדיניות העבודה ברשת הבנק, צמצום הקישוריות לספקים וגופים חיצוניים בתקופת המשבר, הגבלת מדיניות תקשורת הנתונים הבינלאומית, הקשחת מדיניות הרשאות בעלי תפקידים בבנק בהתאמה לתפקידם בעת המשבר, העלאת המודעות וריענון הנחיות אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, התאמת הפתרונות הטכנולוגיים ותהליכי הניטור לרגישות התפקיד ומתווה העבודה מרחוק. לאומי ממשיך לעקוב אחר מגמות, איומים ותקיפות בעולם ובהתאם מתאים את הגנת הסייבר.

למידע נוסף אודות הסיכון התפעולי ופירוט מוקדי הסיכון העיקריים בסיכון התפעולי ראה חלק 8 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

חלק 9 - מידע נוסף על סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה, עד לתחילת אירוע נגיף הקורונה, הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

- קידום תחרות במגזר הפיננסי
במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: הקלות לבנקים חדשים, לרבות הליך רישוי מקל והקמה של לשכת שירותי מחשוב שתשרת בנקים חדשים; הקלות לחברות כרטיסי האשראי המופרדות לצורך ביסוסן כשחקן מרכזי בתחרות מול הבנקים; רפורמת הניוד בין בנקים שנועדה לאפשר מעבר קל ומהיר מבנק לבנק ובכלל זה העברת האחריות המלאה לניוד החשבון על הבנקים; חוק נתוני אשראי ומאגר נתוני אשראי המאפשר הצגת מידע לנותני אשראי שונים על מנת שיוכלו להציג ללקוחות הצעות ערך מיטביות; פתיחת אפשרות החיבור למערכות התשלומים לגורמים נוספים; המשך הסדרת הליכי רישוי לנותני שירותים פיננסיים מוסדרים; המלצות להגברת התחרות בתחום שירותי המסחר בניירות ערך (ברוקראז'); קביעה כי תאגיד בנקאי גדול (אשר נדרש לדרישות הון גבוהות יותר) הינו תאגיד שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (חלף 20% עד כה); וכן הקלות בנוגע לרישום נהנים ובעלי שליטה בחשבונות המנוהלים עבור נותני אשראי ופלטפורמות P2P במטרה להסיר חסם אשר הקשה על גופים אלה לפעול במערכת הפיננסית הישראלית ולהתחרות במערכת הבנקאית.

- עידוד החדשנות
במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: מכתב הפיקוח בנוגע לעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים (לרבות עידוד "ארגז חול רגולטורי"); מתן אפשרות להנפיק ערבויות בנקאיות במדיה דיגיטלית; רפורמת הבנקאות הפתוחה; היתר לפעילות הבנקים בתחום אפליקציות התשלומים לבתי עסק; המשך מתן הקלות לפתיחת חשבון מקוון; ואפשרות מתן ייפוי כוח מקוון למנהלי תיקים.

- יחסי בנק לקוח ו-CONDUCT
במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: חוק מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי (חוק 6 דקות); מהלך להורדת העמלות לעסקים קטנים וזעירים המחייב את הבנקים להעביר באופן יזום עסקים קטנים וזעירים למסלול עמלות מתאים; תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח) בעניין דחיית מועדי הפירעון החודשי של הלוואה לדיור בנסיבות מיוחדות (לידה, מחלה, חופשת לידה, פטירה); חוק אשראי הוגן (לשעבר חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות) והוראת ניהול בנקאי "פישוט הסכמים ללקוח" המתייחסת ליישומן של החוק ושמטרתה להקל על לקוחות להתמצא בהסכמי אשראי בנקאיים מורכבים; וכן חוק שירותי תשלום המחליף את חוק כרטיסי חיוב ומקנה הגנות צרכניות ביחס לאמצעי תשלום שונים.

- מניעת פשיעה פיננסית - איסור הלבנת הון, שוחד ושחיתות
לצד כל זאת נמשכת המגמה, שרואה בבנקים הגורם שאחראי למנוע את הפשיעה הכלכלית. בנקים נדרשים לנטר פעילות חשודה ולהגיש דיווחים לרשויות. הבנק מתמודד עם יישום ה-FATCA והתקן האחיד של ה-OECD לאיסוף והחלפת מידע על חשבונות פיננסיים (ה-CRS), וזאת במקביל להמשך יישום מדיניות הכסף המוצהר ויישום החוק לצמצום השימוש במזומן.

- הגנת הפרטיות ואבטחת מידע
נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם וצוברים תאוצה עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ולשימוש בשירותי מחשוב ענן במערכת הפיננסית.

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, כוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

משבר הקורונה

על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בישראל ובעולם, ובתוך כך על משקי הבית והעסקים, קבעו הפיקוח על הבנקים ורגולטורים נוספים, שורה של צעדים רגולטוריים, במטרה לסייע למשקי הבית והעסקים לצלוח תקופה זו, תוך מתן גמישות עסקית נדרשת לתאגידי הבנקאיים.

הצעדים האמורים מתמקדים, בין היתר, בהמשכות מתן השירותים הבנקאיים לציבור הרחב, בדגש על מעבר לערוצי הדיגיטל השונים, מתן שירותים ללא צורך בהגעה לסניפי הבנק וביצוע התאמות לעבודה מרוחק; במתן הקלות שונות לכנקים שיאפשרו את תפקודם התקין בכוח אדם חסר; ובדרישה כי הבנקים יירתמו לסיוע למשק בצליחת המשבר על ידי הגדלת האשראי ותמחור הוגן של הלוואות.

הצעדים האמורים קצובים לתקופות שונות, בהתאם להערכות לגבי משך התמשכות אירוע נגיף הקורונה, והם מתעדכנים באופן דינאמי בהתאם לצרכי הלקוחות והבנק, והמצב במשק. יישום הוראות הרגולציה האמורות, הינו חלק ממכלול הטיפול באירוע נגיף הקורונה, והשפעתן תיבחן במסגרת בחינת ההשפעה הכוללת של האירוע על הבנק והקבוצה.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועצת המשפטית הראשית.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחיפויים קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות. תהליכי הבקרה מתבססים, בין השאר, על ניתוח הוראות ציות, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלוונטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציות אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי לרבות FATCA ו-CRS.

בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייעל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2019 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

ג.

CRS – Common Reporting Standard, FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act ומדיניות כסף מוצהר
 ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016 פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016 ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המיסים האמריקאית.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי הנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם או מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. ההגדרה כוללת סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

למידע נוסף ראה סיכון משפטי בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים מאקרו כלכליים, ענפיים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושא אסטרטגי נוסף הינו הבנקאות הפתוחה.

משבר הקורונה משפיע מהותית על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, צרכנית וטכנולוגית. במשבר שכזה עולה החשיבות של ניתוח נכון של משמעויות המשבר, קבלת החלטות עסקיות ותפעוליות נכונות, יישום נאות של החלטות ותגובה מהירה ואפקטיבית לשינויים. בנק לאומי נערך בהתאם, גם באמצעות התאמת האסטרטגיה שלו.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכנסה הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

גורמים כלכליים מקומיים ובינלאומיים שונים הצביעו בשנה החולפת על האטה כלכלית עולמית. המתחים הגיאופוליטיים וסכסוכי הסחר גרמו לעלייה בחוסר הוודאות לגבי עתידה של מערכת הסחר העולמית, גלובליזציה ושיתופי פעולה בינלאומיים. ישראל, כמשק קטן ופתוח, חשופה לשינויים החלים בכלכלת העולם, ועשויה להיות מושפעת מההתפתחויות בעולם.

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020 מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הצפוי להביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול במידה ניכרת מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים מאוד, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון מסוים ליציבות בשווקים הפיננסיים. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

למידע נוסף ראה סיכון מאקרו-כלכלי בחלק 9 בדוח על הסיכונים לשנת 2019.

למידע בנושא סיכון מוניטין, סיכון מודל, סיכון סביבתי וסיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct), ראה פרק סיכונים אחרים בדוח על הסיכונים לשנת 2019

מקרא

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity